

Srba Ignjatović

PONOVO

Dolasci u Novi Sad godinama su kao cilj i ishodište imali Katoličku portu, odnosno redakciju Polja, prestižnog časopisa čitanog diljem tadašnje Jugoslavije. Započeo sam saradnju u vreme urednikovanja Petra Milosavljevića, nastavio je za "vlada" Pere Zupca, Boška Ivkova, Jovana Zivlaka...

Paradoksalno ali tačno: sada već ne mogu ni da se setim kada sam poslednji put bio u Novom Sadu – a dolazio sam, književnim poslom, i dvared mesečno – a još manje kada sam poslednji put nešto objavio na stranicama Polja.

Jesu li to stigli novi mladi lavovi pa logično potisnuli starce u stranu ili nas je pojela zima posvemašnjeg otuđenja, stegao mraz oskudice i potopio nanos neveselih minulih godina?!

Kako god bilo, raduje me da ponovo gostujem na stranicama Polja.

10. 07. 2005.

NAJPRE ŽANDARI JURE LOPOVE, A POTOM...

Od onih dana kada je srpski spisatelj M. M. zvani *novi Domanović*, koga su neki radije poredili s Gogoljem i Bulgakovom, zabeležio neobučnu povest o *letećem kapitalcu i čemernoj sudbini načelnika Službe D. Jovića*¹ minulo je dosta vremena i napatilo se svakoja-kih promena u vidokrugu.²

Ali da se držimo reda, dakle hronologije.

¹ Svesni smo problema koji čitalac mora sam da reši: ono što ovde nudimo u neku ruku je *komentar* te povesti, dok samu povest valja da nađe i pročita na drugom mestu.

Da bismo mu pospešili razumevanje, dodajemo ovde dve male anegdote.

*

Kada je načelnik D. Jović bio u zenitu karijere, svi su tvrdili: *taj će daleko da dogura*. Ako bi se našao kakav naivni šupljoglavac da pripita po čemu se to vidi, podsetili bi ga *da se po jutru dan poznaje*.

Među sobom su, međutim, govorili:

– Kad bi mu *odozgo* naredili da nekoga likvidira, on ne bi pitao *zašto*, nego samo *kada*...

*

Upravo *kada* je na koricama knjige mesnog pesnika-zamlate Srećka Popca ugledao crtež ne- kakve krilate konjine, D. Jović je poludeo zbog tog javnog ruganja i nečuvene provokacije. Ne oba- zirući se na publikum, dokoličare i lokalne pijance u bifeu *Široko srce*, odvalio je nesrećnom poeti nekoliko žestokih ćuški.

– Daću ja tebi konjičko društvo – siktao je D. Jović već izbezumljen nerešivim slučajem *letećeg kapitalca*, sada šutirajući bednika koji se skljojao na pod zakukavajući nešto o mitologiji, Pegazu i krilatom Jabučilu iz narodne pesme.

² – Eh, nekad je bilo lako da prepoznaš Brkin *Kratki kurs SKP(b)* ili Đilasovu *Novu misao*, pa da ih pozoblješ ko kobac piliće! A sad, vidi šta je ovo!

Skupljamo ih ko cigle, more, ko cepanice, a niti znamo šta tražimo, niti tome ima kraja... – gun- đali su Jovićeви operativci dok su u znoju lica prtili naramke sumnjivih knjižurina uzapćenih ne samo s uobičajenih mesta već i s tavana starih građanskih kuća, pa čak i iz jednog seoskog čučavca.

– Otkud ja znam šta je to – pravdao se ubunjeni domaćin. – Doneo pokojni čale iz zarobljeni- šтва, pa se našlo pri ruci...

To što se našlo bio je, međutim, bogato ilustrovani *Brokhaus*, izdanje iz 1939, zaključili su, kas- nije, stručnjaci u Centrali.

Pošto i knjige imaju svoju sudbinu zgodilo se da ga je, na kraju, našao i u antikvarijatu SKZ ku- pio potpisnik ovih redova zaintrigiran Službinim pečatom, inventarskim brojem i napomenom o otpisu – sve samim znacima vremena što su prošarali prvu stranicu leksikona.

Najpre je svemoćna Služba – i to još za života besmrtnog predsednika – najavila ukidanje političkih dosijea i njihovo uništavanje.

– Jest, bacili ih iz jedne sobe u drugu! – bio je uobičajeni komentar epohalne vesti, a i on izgovoren šapatom, među najbližima.

Početak poslednje decenije minulog veka država, a to znači i sistem, puca po šavovima. Nastupa era pluralizma: uspostavljen je višepartijski sistem...

Ministar policije, novi čovek oprobao pod prethodnim režimima, smesta najavljuje revolucionarni akt: otvaranje dosijea građana. Tako se, po ko zna koji put, posvedočuje istinitost zakona o neuništivosti materije: jednom već bačena dosijea volšebno uskrsavaju a svaki napaćeni građanin je u prilici – makar u zatvorenoj sobi, sam među četiri zida, bez prava da bilo šta beleži ili presnimava – da, crno na belom, pročita i sazna šta su o njemu mislile negda svemoćna partija, to jest država, to jest Služba.

Retki pojedinci koji su požurili da iskoriste novostečeno građansko pravo – retki jer, po nekom davnom refleksu, većini se nije baš mililo da čameći u zaključanoj sobi otkrivaju strašne tajne – uskoro glasno izraziše nezadovoljstvo. Eto novog dokaza koliko je našem svetu teško, gotovo nemoguće ugoditi...

Taman se država odrekla prava da nadgleda javni i gviri u privatni život građana a njima ni to nije dovoljno! Vazda im nešto manjka i smeta. U ovom slučaju sporno je što su u spisima Službe pažljivo zacrnjena i tako učinjena nečitljivim, trajno zaštićena sva imena informatora-doušnika.

Negodovali su listom dojučerašnji hapšenici i disidenti. Tvrđili su kako su i ovog puta izigrani, pretili međunarodnim instancama. A bilo je uputnije da su se zapitali bi li se čitalac vlastitog dosijea osećao bolje, i počem postao pametniji, ako bi se zgodilo da među imenima "tastera" nađe ona svojih kolega, prijatelja i rođaka... pozno otkrivajući njihovu obdarenost ostrim vidom, dobrim sluhom i, počesto, zloćudno bujnom maštom...

Koješta! Sve nešto nerazumno i naopako.

Neće valjda ispasti kako je prvi interes mlade demokratije da jednim slobodoumnim činom prouzrokuje sopstvenu negaciju: mali ali krvavi bratoubilački rat.

Povrh svega, rezonovali su šefovi Službe, treba imati na umu da su vremena smutna a vlasti smenljive: nikada se ne zna gde će ko dogurati i u kojoj se situaciji naći. Danas *žandari jure lopove*, dok već koliko sutra igra ide obratno. Takođe treba imati na umu da odgajanje sposobnog doušnika, makar da je reč i o izvornom talentu, nije posao bez dangube i troška. Ako ga sada žrtvujemo, ko zna hoćemo li mu lako naći zamenu? Ko ne želi da se gorko kaje valja da sledi staro krojačko pravilo: *triput izmeri, jedared seci*.

*

U duhu novih vremena u Službu, koja je sada dobila popularno ime Firma, počeli su da zastupaju i neki novi, obrazovani ljudi skloni da svoje analize začinjuju citatima Deride, Bodrijara, Lakana i Čomskog. Mlada, energična, produhovljena lica, ni nalik na staromodno zadržtog D. Jovića.

Njih niste mogli da zapazite u Klubu književnika, među buljucima novobogataša i sponzoruša, kako poput svojih alavih staromodnih prethodnika u slast žderu gurmanske pljeskavice i tamane špricere. Ne, njihov *itinerer* je bio bitno drugačiji: prepodne kafica

u *Rotari klubu* i laki razgovor o kulturnim modelima, potom ručak u lokalu zatvorenog tipa uz hitre logističke kombinacije i dogovaranja... Ako dan ne bi okončali sedeći u *Reci* ili na splavu *Crnih pantera*, u tom svojevrsnom klubu poznatih, posedali bi u džipove sa zatamnjenim staklima i, brzi kao vetar, smelo odjurili u akciju...

Jedan od tih *japija*, velikih nada Firme, listajući u dokolici stare predmete, naišao je i na aferu *Leteći kapitalac*. Pažljivo proučivši bajati predmet pridodao mu je konačnu službenu zabeležku:

"Taj primitivac, Jović, okomio se na Cvijica i Čajkanovića. Da je malo mućnuo tvrdom glavurdom, shvatio bi ono što mu je sve vreme bilo ispred nosa.

Leteći jeleni poznati su u drevnoj nordijskoj mitologiji, odakle ih je preuzeo marketing i stavio u zapregu pretovarenu novogodišnjim poklonima za svu decu sveta. Tom zapregom lično upravlja prijaško baburastog, crvenog nosa i razroknog pogleda, sav zajapuren od neumerene upotrebe halucinogenih stimulativa.

Obožava da dečicu stavlja u krilo, zbog čega je pod sumnjom za pedofiliju. U vicevima, karikaturama i porno-skečevima nadahnutim sirovim humorom obično se uznosi njegova nenadmašna potentnost. Ova spodoba nazvana je Deda Mraz, što je direktna zamena za Božić Batu.

Da je D. Jović bio vispreniji, shvatio bi odakle vetar duva. Inicijator zabeleženih sumnjivih i kriminalnih radnji bio je, očito, ne baš taj dečiji idol ali po svoj prilici neko njemu nalik, lukavi mitoman, znalac drevnih predanja i ljubitelj komercijalnih mitova. Povrh svega zlikovac koji je štetočinstvo pobrkao s aktima dobročinstva, možda bivši specijalac, nekakav srpski fantomski Robin Hud."